NORAKSTS
Lieta Nr.A420567210
SKA-81/2012

S P R I E D U M S

Rīgā 2012.gada 6.februārī

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore V.Krūmiņa
senatore V.Kakste
senatore D.Mita

piedaloties pieteicējam *M.O.* un viņa pārstāvim *Z.B.*
atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Aizsardzības ministrijas pārstāvēm *L.B.* un *V.U.*,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz *M.O.* pieteikumu par aizsardzības ministra 2010.gada 4.februāra pavēles Nr.18-MK atcelšanu un labvēlīga administratīvā akta izdošanu, sakarā ar Aizsardzības ministrijas kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2011.gada 23.maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Aizsardzības ministrs ar 2010.gada 4.februāra pavēli Nr.18-MK atvaļināja pieteicēju *M.O.* no profesionālā dienesta rezervē, beidzoties profesionālā dienesta līguma termiņam, ja līgumu nepagarina.

[2] Pieteicējs iesniedza Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu par ministra pavēlē noteiktā atvaļināšanas pamata grozīšanu uz formulējumu, ka pieteicējs atvaļināts no profesionālā militārā dienesta sakarā ar */darbavieta/* reorganizāciju.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2010.gada 16.decembra spriedumu apmierināja pieteikumu – uzdeva Aizsardzības ministrijai izdot pavēli, ar kuru pieteicējs tiktu atvaļināts no profesionālā dienesta, pamatojoties uz Militārā dienesta likuma 43.panta otrās daļas 7.punktu.

[4] Izskatot lietu sakarā ar Aizsardzības ministrijas apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2011.gada 23.maija spriedumu apmierināja pieteikumu. Tiesa uzdeva aizsardzības ministram grozīt atvaļināšanas pamatojumu, norādot, ka pieteicējs tiek atvaļināts no profesionālā dienesta, pamatojoties uz Militārā dienesta likuma 42.panta pirmās daļas 3.punktu un 43.panta otrās daļas 7.punktu.

Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Lietā ir noskaidrojams, vai atbildētājai bija pienākums un pieteicējam tiesības prasīt, lai viņš tiktu atvaļināts no amata saskaņā ar Militārā dienesta likuma 43.panta otrās daļas 7.punktu.

[4.2] Militārā dienesta likuma 43.panta otrā daļa neparedz vadības rīcības brīvību. Tai pēc savas iniciatīvas ir jāizbeidz līgums pirms termiņa, ja iestājas normā paredzētie apstākļi. Proti, no minētās normas ir izsecināms vadības pienākums rīkoties, ja iestājas noteiktie apstākļi. Tas nozīmē, ka karavīram ir tiesības prasīt, lai vadība šo pienākumu izpilda, tātad – pastāv subjektīvās publiskās tiesības.

[4.3] Ievērojot iepriekš minēto, noskaidrojams, vai bija iestājušies Militārā dienesta likuma 43.panta otrās daļas 7.punktā minētie apstākļi, uz kuru pamata pieteicējs var prasīt, lai viņš tiktu atvaļināts no dienesta saskaņā ar šo normu.

Pieteicējam 2009.gada 29.oktobrī tika nosūtīts brīdinājums par amata izmaiņām sakarā ar */darbavieta/* reorganizāciju. Savukārt ar */darbavieta/* priekšnieka 2009.gada 3.decembra paziņojumu pieteicējam paziņots, ka profesionālā dienesta līgums ar pieteicēju tiks izbeigts pirms termiņa pēc vadības iniciatīvas sakarā ar vienības reorganizāciju un pieteicējs tiks atvaļināts no dienesta, pamatojoties uz Militārā dienesta likuma 42.panta pirmās daļas 3.punktu, 43.panta otrās daļas 7.punktu un piekto daļu, ievērojot 26.panta trešās daļas prasības. Paziņojumā norādīts, ka citu atbilstošu amatu Nacionālajos bruņotajos spēkos nav iespējams piedāvāt.

Pieteicēju bija paredzēts atvaļināt ar 2009.gada 31.decembri, par ko liecina */darbavieta/* 2009.gada 30.decembra informatīvā vēstule pieteicējam. Atbilstoši minētajiem brīdinājumiem tika sagatavots arī pavēles projekts, ar kuru bija paredzēts pieteicēju atvaļināt no dienesta, izbeidzot profesionālā dienesta līgumu pirms termiņa sakarā ar vienības reorganizāciju.

No minētā secināms, ka bija iestājušies Militārā dienesta likuma 43.panta otrās daļas 7.punktā un 26.panta trešajā daļā minētie apstākļi. Līdz ar to iestādei bija pienākums pieteicēju atvaļināt no dienesta saskaņā ar Militārā dienesta likuma 43.panta otrās daļas 7.punktu.

[4.4] Atbildētāja ir nepamatoti piemērojusi Militārā dienesta likuma 21.panta sesto daļu, jo šis pants reglamentē amatā iecelšanas vispārīgos noteikumus. No minētā panta satura secināms, ka šī norma ir piemērojama gadījumos, kad karavīra turpmākā dienesta gaita ir neskaidra un jautājums par to vēl ir izlemjams. Norma nav piemērojama situācijās, kad jau ir iestājušies obligātie atvaļināšanas no dienesta priekšnoteikumi.

[4.5] Ņemot vērā minēto, aizsardzības ministram uzliekams pienākums grozīt atvaļināšanas pamatojumu, atvaļinot pieteicēju, pamatojoties uz Militārā dienesta likuma 42.panta pirmās daļas 3.punktu un 43.panta otrās daļas 7.punktu, sakarā ar vienības reorganizāciju.

[5] Aizsardzības ministrija iesniedza kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Apgabaltiesa ir sašaurināti tulkojusi Militārā dienesta likuma 43.panta otrās daļas 7.punktu, nevērtējot to kopsakarā ar Militārā dienesta likuma 21.panta sesto daļu un 26.panta trešo daļu, kā arī neņemot vērā profesionālā dienesta līguma būtību un karavīra īpašo statusu, no kura izriet iestādes tiesības profesionālā dienesta līguma termiņa ietvaros karavīru brīvi rotēt uz citiem amatiem, vienībām un iestādēm bez karavīra piekrišanas, ar atsevišķiem izņēmuma gadījumiem.

Interpretējot Militārā dienesta likuma 43.panta otrās daļas 7.punktu saistībā ar šī likuma 26.panta trešo daļu un 21.panta sesto daļu, secināms, ka likums paredz iespēju atvaļināt karavīru no profesionālā dienesta pirms līguma termiņa beigām tikai gadījumā, ja karavīram nav iespējams nodrošināt dienestu viņa pakāpei atbilstošā amatā un pārcelšanai zemākās dienesta pakāpes amatā karavīrs nepiekrīt. Vienlaikus Militārā dienesta likums paredz iespēju norīkot karavīru komandiera rīcībā bez iecelšanas amatā uz laiku līdz jautājuma izlemšanai par turpmāko dienesta gaitu.

Tādējādi reorganizācija pati par sevi nevar būt par pamatu karavīra atvaļināšanai no profesionālā dienesta pirms termiņa, ja ir iespējams nodrošināt karavīram profesionālā dienesta izpildi.

[5.2] Konkrētajā lietā tiesa nav ņēmusi vērā, ka iestādei bija iespējams pieteicējam nodrošināt profesionālā dienesta turpināšanu. Pieteicējs tika norīkots */darbavieta/* priekšnieka rīcībā un pēc tam Aizsardzības ministrijas Aizsardzības plānošanas un analīzes departamenta direktora rīcībā. Pieteicējs šīs pavēles nav pārsūdzējis.

[5.3] Tiesa nav ņēmusi vērā, ka tiesiskās paļāvības princips sargā personu no aizskāruma, kas var rasties, personai iestādes rīcības rezultātā jau izdarot noteiktu izvēli.

Šis princips nesargā personas cerības, ka iestāde administratīvā procesa tālākajā gaitā pieņems kādu noteiktu iepriekš apsolītu lēmumu.

[5.4] Tiesa nav vērtējusi faktu, ka pieteicējs ir nodienējis līdz profesionālā dienesta līguma termiņa beigām un nav ņēmusi vērā, ka lietā ir iestājušies Militārā dienesta likuma 42.panta pirmās daļas 2.punktā noteiktie priekšnoteikumi pieteicēja atvaļināšanai no profesionālā dienesta.

[6] Pieteicējs rakstveida paskaidrojumos norādījis, ka apgabaltiesas spriedums ir pareizs, bet kasācijas sūdzība nav pamatota.

[7] Tiesas sēdē Aizsardzības ministrijas pārstāves uzturēja kasācijas sūdzību, bet pieteicējs kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[8] Strīds lietā ir par to, vai pieteicējs bija atvaļināms no profesionālā militārā dienesta sakarā ar viņa profesionālā līguma termiņa beigām, ja līgumu nepagarina, vai sakarā ar profesionālā dienesta līguma izbeigšanu pirms termiņa pēc vadības iniciatīvas, ja likvidē vai reorganizē vienību (apakšvienību) vai samazina karavīru skaitu.

Apgabaltiesa ir uzskatījusi, ka, iestājoties Militārā dienesta likuma 43.panta otrās daļas 7.punktā minētajiem apstākļiem, iestādei ir pienākums atvaļināt personu un iestāde nav tiesīga atkāpties no šā pienākuma.

Senāta piekrīt kasācijas sūdzībā norādītajam, ka apgabaltiesa ir nepareizi piemērojusi Militārā dienesta likuma 43.panta otrās daļas 7.punktu, jo nav interpretējusi šo normu kopsakarā ar šā paša likuma 26.panta trešo daļu un 21.panta sesto daļu.

[9] Militārā dienesta likuma 42.panta pirmā daļa paredz trīs karavīra atvaļināšanas no profesionālā dienesta vispārīgos pamatus: 1) beidzoties profesionālā dienesta līguma termiņam sakarā ar aktīvajam dienestam noteiktā maksimālā vecuma sasniegšanu; 2) beidzoties profesionālā dienesta līguma termiņam, ja līgumu nepagarina; 3) izbeidzot profesionālā dienesta līgumu pirms termiņa.

Savukārt minētā likuma 43.pants sīkāk regulē līguma izbeigšanu pirms termiņa. Saskaņā ar panta pirmo daļu profesionālā dienesta līgumu pirms termiņa var izbeigt katrā laikā, pusēm par to vienojoties. Panta otrajā daļā minēti apstākļi, pamatojoties uz kuriem pēc vadības iniciatīvas ar karavīru pirms termiņa izbeidz profesionālā dienesta līgumu. Šā panta otrās daļas 7.punktā noteikts, ka profesionālā dienesta līgumu ar

karavīru pirms termiņa izbeidz, ja likvidē vai reorganizē vienību (apakšvienību) vai samazina karavīru skaitu, ievērojot šā likuma 26.panta trešajā daļā noteikto.

Militārā dienesta likuma 26.panta trešajā daļā noteikts, ka, likvidējot amatu vai vienību (apakšvienību) vai to reorganizējot, karavīru pārceļ ne zemākā kā viņa dienesta pakāpei atbilstošā amatā šajā vai citā vienībā vai ar viņa piekrišanu – zemākas dienesta pakāpes amatā. Ja karavīru nav iespējams pārcelt viņa dienesta pakāpei atbilstošā amatā un pārcelšanai zemākas dienesta pakāpes amatā viņš nepiekrīt, karavīru atvaļina no aktīvā dienesta likumā noteiktajā kārtībā.

Lasot Militārā dienesta likuma 43.panta otrās daļas 7.punktu kopsakarā ar šā likuma 26.panta trešajā daļā noteikto, secināms, ka reorganizācija var būt pamats karavīra atvaļināšanai no aktīvā dienesta, izbeidzot profesionālā dienesta līgumu pirms termiņa, vienīgi gadījumā, ja karavīru nav iespējams pārcelt viņa dienesta pakāpei atbilstošā amatā. Iestādei no Militārā dienesta likuma 26.panta trešās daļas neizriet izvēle atvaļināt karavīru no aktīvā dienesta, izbeidzot profesionālā dienesta līgumu pirms termiņa reorganizācijas dēļ, ja pastāv iespēja pārcelt karavīru piemērotā amatā.

Vienlaikus Militārā dienesta likuma 21.panta sestā daļa piešķir iestādei tiesības, gadījumā, ja karavīrs ir atbrīvots no amata, bet nav iecelts citā amatā vai nav atvaļināts no dienesta, viņu uz laiku līdz jautājuma izlemšanai par turpmāko dienesta gaitu, bet ne ilgāk par diviem mēnešiem norīkot komandiera (priekšnieka) rīcībā bez iecelšanas amatā, saglabājot iepriekšējo mēnešalgu.

Noslēdzot profesionālā dienesta līgumu un pildot militāro dienestu, karavīrs ir īpašā valsts pakļautībā. Tas savukārt nozīmē, ka profesionālā dienesta līguma termiņa ietvaros iestādei ir tiesības karavīru brīvi rotēt uz citiem amatiem, tādējādi nodrošinot dienesta nepieciešamību. Tādējādi reorganizācija pati par sevi nevar būt pamats karavīra atvaļināšanai no profesionālā dienesta pirms termiņa, ja ir iespējams vai nepieciešams nodrošināt karavīram profesionālā dienesta izpildi.

[10] No lietas materiāliem izriet, ka pieteicējs, pamatojoties uz Militārā dienesta likuma 21.panta sesto daļu, ar Nacionālo bruņoto spēku komandiera 2010.gada 4.janvāra pavēli tika atbrīvots no amata un norīkots */darbavieta/* komandiera rīcībā (*lietas 18.lapa*) un pēc tam ar Nacionālo bruņoto spēku komandiera 2010.gada 13.janvāra pavēli norīkots Aizsardzības ministrijas Aizsardzības plānošanas un analīzes departamenta direktora rīcībā (*lietas 20.lapa*).

Tādējādi iestāde, konstatējot, ka ir iespējams norīkot pieteicēju komandiera rīcībā, līdz profesionālā dienesta termiņa beigām, norīkoja pieteicēju dienestā. Šāda iestādes rīcība pilnībā atbilst tiesiskajam regulējumam.

Turklāt, no lietas materiāliem secināms, ka pieteicējs pret norīkošanu nav iebildis.

[11] Līdz ar to apgabaltiesa ir kļūdaini secinājusi, ka pieteicējs bija atvaļināms no dienesta, pamatojoties uz Militārā dienesta likuma 43.panta otrās daļas 7.punktu.

Šā iemesla dēļ apgabaltiesas spriedums ir atceļams un lieta ir nododama jaunai izskatīšanai apgabaltiesai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2011.gada 23.maija spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore	*(paraksts)*	V.Krūmiņa
Senatore	*(paraksts)*	V.Kakste
Senatore	*(paraksts)*	D.Mita

NORAKSTS PAREIZS

Senatore V.Krūmiņa
Rīgā 2012.gada 6.februārī